

FORTELLERROMMET

For Norsk Kulturråd 2012

I hvilken grad og hvordan er det betydelig hvor en forteller utøver sitt yrke?

BAKGRUNN

Fortellerkunst og bruk av arena

Muntlige Fortellerkunst er i en fase med fornyelse. Profesjonell fortellerkunst har i løpet av de siste 30 år igjen blitt et yrke, og fortellerkunst blir mer anerkjent som en utøvende og skapende kunstart.

Noe av det som gjør muntlig fortellerkunst fascinerende er nettopp det enkle i selve uttrykket - at fortelleren ikke trenger store scener, mange kulisser eller tekniske uttrykk. Det gjør kunsten særlig fleksibel og anvendelig i mange anledninger/scenerom og settinger. Men etter hvert som de profesjonelle fortellerne får erfaring og kompetanse på å vurdere egen yrkesutøvelse, melder det seg et behov for et eget FortellerRom. Et rom som er skreddersydd med tanke på utøvelse av muntlig fortellerkunst.

Fortellerhuset var startet i 2002 og har blitt den eldste fortellergruppen i Norge. I 2008 fikk vi støtte fra Norsk Kulturrådet og Groruddalssatsning til å bygge et rom skreddersydd til fortelling. Der har vi forsket på bruken av denne nye arenaen og sammenlignet med lignende, aktuelle arenaer over en periode på 3 år. Forskningen innebærer at et utvalg av fortellere har fortalt samme forestilling på FortellerRommet og på et annet arena. Vi har fått vurderinger både fra publikum og fra fortellerne på hvordan scenen påvirket forestillingene.

GRUNNLAG FOR VALGET AV ROM OG INNHOLD

Før jeg beskriver prosjektet videre ønsker jeg kort å analysere hvorfor fortelling skiller seg fra teater når det gjelder bruk av rom. Dramatisk rom kan man dele i to områder. Det ene området kan kalles for mimetisk rom, det vil si rommet der alt er representert direkte foran oss på scenen. Det andre rommet heter diegetisk rom og handler om det som er beskrevet men som vi ikke ser på scenen.

FORTELLERROMMET

For Norsk Kulturråd 2012

'There are two major forms of dramatic space: mimetic and diegetic. This distinction parallels what narratologists have been inclined to call showing and telling. In the theater, mimetic space is that which is made visible to an audience and represented on stage. Diegetic space, on the other hand, is described, that is, referred to by the characters. In other words, mimetic space is transmitted directly, while diegetic space is mediated through the discourse of the characters, and thus communicated verbally and not visually.'

Michael Issacharoff, Space and Reference in Drama (ref 1. nederst)

Mens i teateret er det mimetisk rom som dominerer er det mer vanlig i muntlig fortelling at diegetisk rom dvs. det som ikke sees og oppleves på scenen er dominant. Det er vanlig at hele fortellingen skjer i diegetisk rom og alt må derfor skapes i fantasien hos publikum. Der fortelleren går i rolle er det delvis mimetisk – dvs. de 'blir' karakteren men utseende er uforandret. Fortelleren kan spille en djevel, ei ku eller hva som helst og bruker ikke kostyme sånn at man kan si at det diegetiske rom er alltid fremtredende under en fortellerstund. Derfor selv om en scene som er i bruk som teater godt kan brukes for fortellerkunst er det forskjell på grunnleggende behov for disse to kunstformer.

'I can take any space and call it a bare stage. A man walks across this space while someone else is watching him and this is all that is needed for an act of theatre to be engaged...'

The only thing that all forms of theatre have in common is the need for an audience. In the theatre the audience completes the steps of creation.'

Peter Brook, The empty space. (ref. 2)

Som Brook sier – alt rom kan brukes, det fundamentale i teater er relasjonen utøvere/publikum, men jeg vil påstå at i fortelling er man i større grad avhengig av kontakt med publikum enn man er i teater. Uten kostyme, manus, og sceneelementer må fantasien bygges i lag. Hva er et ideell scenerom for en forteller? I forkant av byggeprosjektet har jeg diskutert uformelt med mange utøvende fortellere, både nasjonalt og internasjonalt for å finne frem til felles plattform for en sånn arena. Etter disse samtalene kom jeg fram til tre hovedprinsipper:

1. Rommet skal være åpen for fantasi.

Fortellerkunst skiller seg fra teateret ved at illusjonen, kulisser og kostymer, skapes i publikums fantasi mens de lytter (diegetisk). Dette skapes i et usynlig rom mellom forteller og tilhørere og krever følgelig god kontakt mellom disse. Derfor er en hevet scene uaktuell. I tilknytning til dette, en høy prioritet for mange er et rom som gir lite assosiasjoner i seg selv. Mange ønsker seg et rom som i minst mulig grad begrenser fantasien. De ønsker seg et rom som er fritt for assosiasjoner i tid, rom og sted.

2. Rommet er intimt

FORTELLERROMMET

For Norsk Kulturråd 2012

Mange utøvende fortellere gir uttrykk for at den ideelle fortellerarenaen er et intimt rom. Intimitet må ikke her forveksles med at rommet er lite og trangt. Den intimiteten fortelleren søker ligger mer i nærhet og mulighet for relasjon med tilhørerne, som nevnt ovenfor.

Selv om noen utøvers fortellerstil innbærer store fysiske bevegelser, er det kunstneriske fortelleruttrykket oftest avhengig av fortellerens mimikk eller minimale gester.

Derfor er konvensjonelle teater ikke egnet til fortelling. Fortelleren må kunne se og høre tilhørerne og være sammen med dem. FortellerRom skal være et intimt lokale, som gir tilhørerne en følelse av fellesskap, tilhørighet i situasjonen og at det samtidig er plass nok til alle.

3. Lyd og lys

Det er ganske opplagt at akustikk er avgjørende for fortelleren. Vi blir mer sårbare for bråk og utenforstående lyd enn mer visuelle kunstformer som teater og dans.

Men vi ser også at selv om det visuelle ikke er like viktig som i andre former for scenekunst har det likevel mye å si. Hvis fortelleren har et enkelt visuelt uttrykk kan det være avgjørende at det ikke er forstyrrende visuelle elementer rundt. Og fordi det ofte blir mindre store bevegelser skal mimikk og ansiktsuttrykk være tydelige.

For en enkel utøver å fortelle en hel aftensforestilling blir det mange bevegelser i sted og rom i fantasiens verden og der kan lys design åpne muligheter for å forandre atmosfæren og lage tydelige overganger.

4. Tverrfaglige uttrykk

I tillegg til de tre punktene over er Fortelling en kunst i utvikling og fordi den er såpass fleksibel har det vært naturlig med mange og varierte samarbeid. Scenen skal derfor også være en arena som inviterer til tverrfaglige uttrykk. Fortellerhusets arbeid med Fortellerfestivalen har blant annet vært forankret i nyskaping i muntlig fortellerkunst, i form av samarbeid med aktører som utøver musikk, teater, poesi, stand-up, Spoken Word o.l. Scenen skal tilpasses den enkelte fortellers behov, samtidig som vi ønsker fleksibilitet slik at det er plass og mulighet for flere utøvere og flere typer fortelleruttrykk på samme scene.

'Peter Brook was well aware that he could not "take any empty space" when in 1974 he established his permanent operational headquarters in a faded Victorian theatre in Paris, the Bouffes du Nord. To create theatre to his satisfaction he needed a space crafted with skill and imbued with history.'

David Wiles Tragedy in Athens: performance space and theatrical meaning (ref 3)

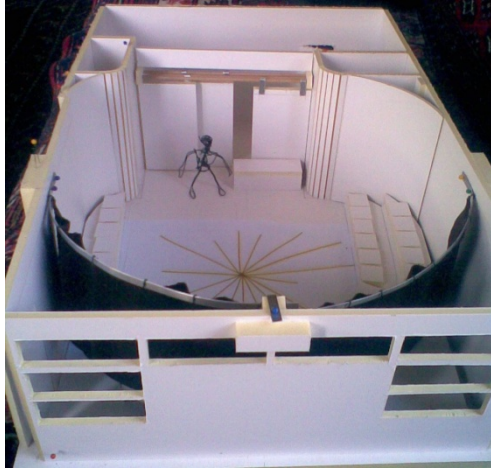
Samtidig er det et ønske om en atmosfære som løfter forventning og spenning i publikum. Hvordan kan det skapes?

FORTELLERROMMET

For Norsk Kulturråd 2012

Med disse tankene i bakhodet begynte planleggingen.

ARENA KONSTRUKSJONEN

Scenen er bygget på Nærmiljøsentret i bydel Bjerke. Rommet er i utgangspunktet liten. Men i og med at dette er et forskningsprosjekt der vi kan høste erfaring for fremtiden er det akseptabelt. Vi fikk hjelp av flere fagfolk for å tegne og planlegge:

Sakkyndige veiledning

Fortellerhuset tok kontakt med Pelle Hjorth; en svensk scenograf med lang erfaring innen teater og film. Han tegnet og laget modell av hvordan rommet kunne se ut. Rommet var i utgangspunkt et vanlig kontor, og vi ønsket en scene der publikum ville bli mer inkludert i forestillingen enn i vanlige

Black Box oppsett, så sammen med Pelle utviklet vi en avrundet form med bruk av gardiner og nye veggpartier.

Vi trengte en håndverker som var ganske spesialisert, kunne designe fra bunnen av og utføre tribunen og veggene. Da fant vi Dan Williams, www.danwilliams.co.uk designer og møbelsnekker fra England.

Han begynte med å legge et bambusgulv, et miljøvennlig og slitesterk gulv. Han bygget interne vegger og vi bestilte skreddersydde gardiner. Dan monterte spesielt designete gardinstenger og rommet ble avrundet.

Da lagde han en prototyp for benkesetene. De var skreddersydd med tre underlag og gummi, dekket med stoff av dyktig kostymeskredder Hilde Pedersen som også sydde gardinene. Benkene prøvde vi ut i flere runder for å finne riktig balanse mellom komfort og våkenhet og til bruk for barn og voksne. I tillegg laget vi puter som kunne brukes når det var ekstra publikum og kunne sette inn for at barnehagebarn kunne bruke dem som støtte for små ben.

Vi fant ut at selv om arenaen måtte være så mye som mulig fri for assosiasjoner var det også et mål at man kom inn i en spesiell atmosfære og til et spennende sted. Vi vil også inkludere et mer fantasifullt element, men bare i inngangspartiet slik at det ikke ødela for fortellinger som handler om noe helt annet. Fortellerhuset har hatt god kontakt med den iranske fortellerverden, så vi kontaktet den prisbelønnede grafisk kunstner og interiør designer Anahita Taymorian fra Iran som utførte maleriene i inngangspartiet. Her brukte hun en stil som er en del av selve fortellertradisjon i Iran.

FORTELLERROMMET

For Norsk Kulturråd 2012

I Iran er bildene malt på kaffehus, og mens man sitter og drikker kaffe, får man underholdning av en forteller (naghal) som bruker bildene. Slik kan man si at det er en form for tidlig kino.

Motivene er Sheherazad fra 1001 natt, til venstre her, kanskje den alle mest kjent kvinnelig forteller, og som speiles i modige kvinnelige fortellere som fortsatt holde på i Iran i dag.

På den andre veggen er bildet fra den persiske myten Shahnameh som har vært forbudt i mange år av presteregimet men som er nå blitt tillatt igjen.

Å finne lys for en så liten scene som vil gi oss en fleksibel løsning å utforske uttrykk, og samtidig være trygg, var ikke enkelt. Vi fikk råd av to kjente lysdesignere i Norge, Geir Seire www.geirsire.com (ansatt på Nasjonalteatret) som planla lysanlegg for oss, og Marianne Wedseth (lang erfaring som lysdesigner) som kom med ideer og ledet verksted for oss i bruk av lys.

ROMMET I BRUK

Med engang rommet begynte å bli ferdig, ønsket vi å sette i gang. Vi startet med et prosjekt for lokale barnehager som har fortsatt fram til i dag. Besøket har vært på ca. 3000 barn i året pluss voksne. Her er en typisk evaluering fra i år:

fortelling trives i?

'Vi takker for mange fine eventyrstunder her på "Fortellerhuset". Barna gleder seg til hver gang. Mange husker godt eventyrene. Håper vi får anledning til å komme tilbake en annen gang.'

Linderud Gård barnehage

I tillegg har rommet blitt mye tatt i bruk som kurssted. Kursene vært variert – i regi av Fortellerhuset, Fortellerscenen, Norsk Fortellerforum i tillegg til teaterkurs for den lokale befolkningen.

Det har vært mange positive tilbakemeldinger men målet var å gjøre et mer grunnleggende forskningsprosjekt. Hvordan skal vi utvikle en mer varig forståelse av hvilke typer arena

FORTELLERROMMET

For Norsk Kulturråd 2012

SAMMENLIGNINGSPROSJEKTET

Siden dette er et forholdsvis ny felt hadde vi søkt Norsk Kulturråd støtte til å forske på hvilke arena egner seg best for fortellerkunst. (Med problemstilling - I hvilken grad og hvordan er det betydelig hvor en forteller utøver sitt yrke?) Basis metoden for å høste informasjon, tanker og ideer var å invitere en variert gruppe med fortellere for å utøve den samme forestillingen på FortellerRommet og på et annet arena. For at sammenligningen skulle dekke en bredt spekter inviterte vi et ganske variert publikum. Arenaene var også varierte og var typisk for det som en forteller møter i sin hverdag. Vi utarbeidet et spørreskjema til fortelleren og et for publikum slik at de kunne gi oss tilbakemeldinger om hvordan arena spilte inn i fortellerstunden.

Vi ønsket å få respons og uttalelser fra kompetente og erfarende fortellere, både i Norge og fra utlandet. Fortellerne brukte et bredt spekter av fortellerstoff:

- 'På Silkeveien' - livsfortellinger fra krig i Iran og Afghanistan for voksne
- 'Rytmeeventyr' - et barnehageprogram med dans og eventyr
- 'Collapse and Coconuts' - en forestilling om kollaps av forskjellige samfunn gjennom historien
- 'With Peter and Shonaleigh' - underholdende og livlig økt med jødiske og pakistanske folkehistorier for videregående
- 'Historien om Olav den Hellige' - for barneskolen
- 'Hva skriver de hjem om?' - en forestilling om menneskehandel.

Hvordan skulle disse veldig forskjellige uttrykk vise seg å fungere på de forskjellige scenerommene?

Fortellerne som deltok var:

- Amir Mirzai, profesjonell forteller i ca. 10 år, med bakgrunn som journalist og med bred kunnskap om Iransk muntlig litteratur.
- Peter Chand, erfaren og kjent britiske forteller med pakistansk bakgrunn, arbeidet som forteller siden 1999. Leder av 'Festival at the Edge' en av de to største Fortellerfestivaler i England.
- Sara Birgitte Øfsti, utdannet forteller fra på Høgskolen i Oslo, arbeidet som forteller og kursleder i ca. 15 år. Kunstnerisk leder Fortellerfestivalen.
- Raymond Sereba, danser og forteller i 25 år. Arbeider mye med Rikskonsertene og Den Kulturelle Skolesekken.
- Shonaleigh erfaren og kjent britisk forteller fra jødisk miljø, arbeidet som forteller siden 1998.

FORTELLERROMMET

For Norsk Kulturråd 2012

- Per Jostein Aarsand, utdannet forteller fra Høgskolen i Oslo, forteller i 14 år, mye erfaring fra Den Kulturelle Skolesekken. Tidligere leder for Fortellerfestivalen.
- Georgiana Keable, pioner innenfor muntlig fortelling siden 1982. Prosjektansvarlig for FortellerRommet.
- I tillegg var det en musiker Said Dibaj, utdannet på Musikkhøyskolen og arbeidet innen fortelling/musikk i mange år.

Sammenligningsarenaer var:

- Rikscenen der Fortellerscenen arrangerer månedlige fortellerforestillinger
- Linderud skole, klasserom
- Vesthellinga barnehage, storbarnsavdeling, Stovner
- Bjørnholt skole, Musikkrom
- Bjerke videregående skole, Gymsalen

Publikum var tilsvarende varierte, og på de fleste forestillinger fikk alle et skjema til å fylle ut. Unntak står nevnt nedenfor.

FORSKNINGSRESULTATENE

Problemstilling for prosjektet er 'I hvilken grad og hvordan er det betydelig hvor en forteller utøver sitt yrke?' Vedlagt er resultatene av til sammen tolv forestillinger, seks på FortellerRommet og seks på de ovenfornevnte arenaer. Som beskrevet var det visse idealer vi har prøvd å nå ved å bygge dette rommet. Vurderingen ønsker å se på resultatene og granske om målene vi satt har blitt nådd. Råd for prosjektet, også i forhold til gransking av de statistiske tallene fra spørreskjemaene har jeg fått fra Kristin Aadland, stipendiat i pedagogikk på Universitetet i Oslo (som studerer fortellerkunst i skolen) og Heid Jerstad stipendiat i sosial Antropologi ved Edinburgh University.

Respons fra publikum

Jeg har samlet data fra alle spørreskjemaene til hver forestilling, og igjen samlet responsene til FortellerRommet og til de andre arenaene.

De undersøkte forestillingene har hatt ulikt publikum, og derfor er det også ulikt hvilke grupper som har fylt ut skjema. Barnehagebarn har ikke fylt ut skjemaer, bare barnehageansatte, siden det hadde vært vanskelig for så unge barn å sette ord på sine meninger om scenerommet. Men de voksne prøvde å svare utefra responsene de så hos ungene. På Riksscenen var det en åpen forestilling og vi ba ikke alle om å fylle ut skjemaet så der har vi ca. 10 % av publikum som kan være representativt for de som var der. Og fra barneskolen var det bare 9 som fylte ut skjemaet. Ved en misforståelse fikk de ikke ut spørreskjemaene etter forestillingen på skolen. Det falt bort en forestilling til på FortellerRommet fordi

FORTELLERROMMET

For Norsk Kulturråd 2012

publikumsmasse var så stor, det ble nesten dobbelt så mange elever enn det som er salen skal innholde. En annen ting å bemerke fra publikum var at elevene fra Bjørnholdt videregående var dramaelever og sånn sett noe mer kvalifisert enn vanlig videregående elever til å vurdere et scenisk oppsett.

I alt har vi fått svar fra 61 som var på FortellerRommet og 78 som var på de andre arenaene. De fleste var i aldersgruppe 15 – 30. Nedenfor har jeg lagt inn oversikt over de samlede svarene først for alle de andre arenaene og så for FortellerRommet. I tillegg til flervalg fikk de et åpent spørsmål til slutt – om de vil si noe mer om hva de likte eller ikke likte med scenen. Svarene og statistiske presentasjonen av de forskjellige er i vedlagte Excel ark. (vedlegg 2).

Analyse av Flervalg spørsmålene

Hvor det lot seg gjøre var det ikke fortelleren som delte ut skjemaene til publikum. (50% delt ut av fortellere, 50% av andre.) For å påpeke at skjemaet ikke gjelder vurdering av forestillingen står det øverst på skjema:

Dette er en undersøkelse der vi prøver å finne ut hva er en god scene for å høre fortellinger. Takk for at du tar tid til å hjelpe oss 😊

Det første spørsmålet deler publikum i aldersgrupper. Der har vi overvekt av publikum i aldersgruppen 15 – 30 både i FortellerRommet og de andre arenaene. 13 % og 15 % av skjemaene kommer fra de som er over 30, og pga en misforståelse nevnt ovenfor fikk vi respons fra 9 elever fra barneskolen (6. trinn) bare i forhold til FortellerRommet.

Spørsmål to gjelder hvor mye erfaring de har av fortellerkunst. Av de som var publikum for de andre arenaene er det litt færre som sier de har sett mange fortellerstunder enn hos de som var på FortellerRommet. Til gjengjeld var det flere som sa de hadde sett noen, og ganske lik tall som hadde sett få. Sånn sett er publikum på FortellerRommet og de andre arenaer ganske like og har sett en god del fortelling.

I spørsmål tre handler om hvor mye de likte forestillingen de har nå opplevd. Der er svarene på FortellerRommet publikum og de på andre arenaene nesten like. Det er 70 % på andre arenaene som synes selve fortellerforestillingen var 'Veldig bra', mens på Fortellerrommet var det 67 %. I andre arenaene var det 30 % som sa forestilling var 'Bra', og på Fortellerrommet var det 33 %. Det var ingen som mente fortellerstundene var dårlige. Da har vi i utgangspunktet forestillinger som er av en såpass god kvalitet at publikum følger med og det er dermed kanskje lettere for dem å vurdere arenaene.

Da er neste spørsmålet om de likte scenerommet. Da begynner forskjellene å melde seg. Mens bare 15 % av de som så forestilling i andre arenaer likte scenerommet 'Veldig' var det 75 % av de som så forestillingen på Bjerke som likte FortellerRommet 'Veldig', 8 % flere enn de som likte forestillingen 'Veldig'. Det var 25 % som synes FortellerRommet var passe bra og 72 % på de andre scenene som synes de var passe bra og 13 % som mente de andre arenaene var dårlige. Det viser seg at det er en

FORTELLERROMMET

For Norsk Kulturråd 2012

tydelig forskjell og at det er mange som mener at det er bedre å oppleve fortellerstunden på FortellerRommet.

Den fjerde spørsmålet handler om lyd, og hvordan de opplevd lydkvaliteten. Fra de andre arenaene var det 47,5 % som opplevde at lydkvaliteten var veldig god. Mens på FortellerRommet ble det 79 %. Hvis vi tar i betraktning at en av de andre arenaer er Riksscenen der det er lagt inn mye ressurser akustisk og at en annen er Musikkrommet på Bjørnholdt skole som er et nytt rom med nydelig akustikk så er dette et påfallende positivt resultat i forhold til akustikken i FortellerRommet. 47,5 % fra andre arena ga svaret at lyd kvalitet var 'Passe' og 21 % på FortellerRommet. 5 % på andre arenaer og ingen på FortellerRommet mener lyden er 'Dårlig'.

Spørsmål 5 og 6 handler om lys; 'Hvordan opplevde du lys nivå?' Og 'Ga lyset noe ekstra?' La oss analysere resultatene på hvordan lyset påvirket publikum. På de andre arenaene var det 32 % som opplevde lys nivå som 'Veldig god' og 51 % som 'Passe' og 17 % som 'Dårlig'. På Fortellerhuset var det 59 % som opplevde lys nivå som 'Veldig god', 33 % som 'Passe' og 8 % som 'Dårlig'. Da er det allikevel en tydelig forskjell og positiv opplevelse av lys nivå på FortellerRommet. Dette kan også skyldes at opplevelsen generelt er mer behagelig.

Til spørsmålet om lyset ga noe ekstra var det 17 % som svarte 'Ja' på andre arenaer, 56 % som 'merket ikke' og 27 % som sa 'nei'. Mens på FortellerRommet var det 51 % som mente det ga noe ekstra, 30 % som 'merket ikke' og 19 % som sa 'nei'. Her igjen er det positiv tilbakemelding til rommet selv om det ikke er lett å tyde om det er selve lyset eller andre faktorer som spiller inn, innredning, behagelig benker, farger på veggene, og den avrundete formen på rommet, osv.

Her må det også sies at ganske mange av de som opptrede på FortellerRommet ikke hadde vært med på lyskurs og brukte da enten enkel statisk lysbilde eller bare taklys. Dette var synd, og siden har jeg satt i gang enda et kurs i lysdesign som var mer inspirerende. (se vedlegg 4). På en av forestillingene på FortellerRommet var det forholdsvis avansert lys, med flere lysbilder og et eget tekniker tilstede.

Så kommer spørsmålet 'Hvordan passet scenerommet til fortellingen?'. Her knyttes opplevelsen av innholdet sammen med scenen. Det er ikke sikkert at det er så lett for et ufaglært publikum å kunne se hva som påvirker dem, og hvordan fortellingen trer fram på denne scenen i forhold til en annen. Men igjen var de selv tydelige på å gi svar. På de andre arenaene var det 27 % som mente at scenerommet passet 'Veldig godt', 60 % som mente 'Passe' og 13 % sa 'Dårlig'. På FortellerRommet var det 82 % som svarte at scenerommet passet 'Veldig bra', 18 % som sa 'Passe' og ingen sa 'Dårlig'. Der på en enkel måte er det en veldig positiv tilbakemelding. På det punktet er det faktisk de aller høyeste tall på FortellerRommet skjema.

FORTELLERROMMET

For Norsk Kulturråd 2012

Oversikt over alle svarene i forhold til andre arenaene

Er du	6 til 14 år	15 - 30	Over 30	
		66		12
Etterfølgende svarene er oppgitt i %				
Har du opplevd mange fortellerstunder?				
Mange	Noen	Få		
	11	63		26
Hva syntes du om denne fortellerforestillingen.				
Veldig bra	Bra	Dårlig		
	70	30		0
Likte du scenerommet?				
Veldig	Passe	Dårlig		
	15	72		13
Hvordan opplevde du lyd kvalitet?				
Veldig godt	Passe	Dårlig		
	47,5	47,5		5
Hvordan opplevde du lys nivået?				
God	Passe	Dårlig		
	32	51		17
Ga lyset noe ekstra?				
Ja	merket ikke	nei		
	17	56		27
Hvordan passet scenerommet til fortellingen				
Veldig godt	Passe	Dårlig		
	27	60		13

Oversikt samlede svar FortellerRommet

Er du	6 til 14 år	15 - 30	Over 30	
		44		8
Etterfølgende svarene er oppgitt i %				
Har du opplevd mange fortellerstunder?				
Mange	Noen	Få		
	28	48		24
Hva syntes du om denne fortellerforestillingen.				
Veldig bra	Bra	Dårlig		

FORTELLERROMMET

For Norsk Kulturråd 2012

	67	33	0
Likte du scenerommet?			
Veldig	Passe	Dårlig	
	75	25	
Hvordan opplevde du lyd kvalitet?			
Veldig godt	Passe	Dårlig	
	79	21	
Hvordan opplevde du lys nivået?			
God	Passe	Dårlig	
	59	33	8
Ga lyset noe ekstra?			
Ja	merket ikke	nei	
	51	30	19
Hvordan passet scenerommet til fortellingen			
Veldig godt	Passe	Dårlig	
	82	18	

Nederst på skjemaet var det også et åpent spørsmål:

Kan du si noe mer om hva du likte/ikke likt med scenerommet, størrelse, atmosfæren osv.?

På vedlegg 2 står svarene. For å oppsummere, på de andre arenaene kom det tydelig fram at det manglet noe. På Riksscenen ble den gode lyden påpekt, men det var en som nevnte problemer med for lavt lydnivå, noen som hadde dårlig sikt, og noen som synes det var kaldt og hardt pga fargene. Mens noen synes det var en fordel at scenen var nøytral.

På Musikkrommet på Bjørnholdt ble det merket at rommet var kaldt, kjedelig mørkt og noe rotede. På Bjerke skole var de ganske fornøyde men noen sa det hadde vært bedre med mikrofon.

Kommentarene om FortellerRommet inkluderer mange som bemerker at de liker at scenen er intim. Flere legger også merke til at benkene er behagelige, at det er en amfifølelse, at man får øyekontakt med fortelleren. Elevene fra Bjørnholdt som opplevde forestillingen med lysteknikker har flere kommentarer om lyset. At det hjalp dem til å vite hvor de var i fortellingen og at det ga stemning. Mens det var også en som sa hun var trett og sov fordi det var mørkt i salen. En poengterte at fordi det var en fokusert scene kunne hun konsentrere seg bedre. På fortellerstunden med elever fra Bjerke hadde fortellerne ikke forstått at de burde trekke på gardinene bak i salen, sånn at dagslyset kom inn. Det var mange av elevene som kommenterer dette. Et viktig tegn på at publikum kan være mer bevisst på scenerommet enn fortelleren!

Respons fra Fortellerne

Som nevnt hadde jeg, sammen med mine kolleger bestemt å bruke fortellere med ganske mye erfaring. Vi valgt flere medlemmer i Fortellerhusets, pluss Peter Chand og Shonaleigh fra England som var på

FORTELLERROMMET

For Norsk Kulturråd 2012

besøk til Fortellerscenen. Her vises skjemaet som ble brukt, med spørsmålene. (oversatt til Engelsk for de britiske fortellerer)

Navn på forestillingen:

Dato forestillingen:

Stedet:

Hvordan var forestillingen for deg?

Er det noe du har spilt ofte før?

Hvordan preget scenerommet forestillingen tror du?

Hva syntes du om lyset?

Hva syntes du om lyden?

Er det noe spesielt du merket i forhold til hvordan publikum satt/stod?

Hvordan opplevde du selve scenen for din forestilling?

Kan du si noe mer om hvordan det var å opptre her I dag? Eventuelt om hva synes er viktig for en bra fortellerarena.

Takk!

Svarene kan sees i vedlagt dokument.(se vedlegg 3) I etterkant har jeg tenkt at det hadde vært bedre å gi skjemaene til fortellerne neste dag, fordi svarene er litt korte og konsise. Fortellerne pleie ikke å mangle ord men jeg tror det kan ha noe med at man blir trett rett etter forestillingen. Uansett kom mange gode konklusjoner og refleksjoner.

Det er mange ting som spiller inn i omgivelsene og når fortellerne grubler på hva som har hendt, kommer det ofte opp lignende refleksjoner. De skriver om behovet for kontakt gjennom lys, lyd og fokus. På de andre arenaene er de ganske bevisste hva som mangler og hva som fungerer men man ser at det ikke har ødelagt for dem og at de er vant til å arbeide i et bredt utvalg av omstendigheter.

Når de kommenterer FortellerRommet nevnes trygghet og kontakt med publikum mye. De setter pris på den lille amfi løsningen som gir dem god kontakt, og det er viktig med behagelige seter. De er opptatt av at lyset gir muligheter for fokus, og noen har opplevd hvordan rommet var før lysene kom og hvordan det løftet mulighetene. De bemerker at akustikken er god: 'Det som er stille blir veldig stille og det som er kraftfullt blir ekstra sterk.' Noen påpeker at lydisolering ikke er ferdiggjort og at salen er begrenset til publikum opp til ca. 60. Noen bemerker hvordan dette scenerommet er annerledes enn andre teatre i hvert fall i Norge.

FORTELLERROMMET

For Norsk Kulturråd 2012

KONKLUSJONER

'Jeg glemte lys og rom og har lite å si om det. Jeg hørte, det var det eneste som betydde noe.'

Kommentar fra publikum på Riksscenen.

Fortelling er en fleksibel kunstform og burde fungere i mange og varierte forhold fra sengekant til stor stadium. For de fleste publikum er det unødvendig å debattere hva som fungerer og hva som ikke gjør det. Men likevel har dette prosjektet vist hvor bevisst og reflektert de fleste i dette utvalget av publikum faktisk er på dette feltet. Og hvis de som bare tar imot en forestilling for underholdning, skal være så bevisst på hva som påvirker dem, hvor mye mer burde vi, som utøvere, tenke og vurdere hvilke omgivelsene vi opptrer i. Jeg vil si at dette prosjektet kan vise oss hvor viktig det er å eksperimentere og lære hvilke elementer vi kan bruke og hvordan.

Scenen på Bjerke har gitt oss muligheter til dette. Både som enkelte fortellere har vi nyttet dette i våre forestillinger og som grupper i løpet av flere kurs.

Utefra kommentarene fra både publikum og utøverne kan man si at FortellerRommet har oppnådd de målene vi i Fortellerhuset sikter mot. At det skulle være et rom som er åpen for fantasi og forskjellige uttrykk har vi viste ved at fortellerstundene som var holdt der hadde et bredt spekter innholdsmessig og alt ble godt tatt imot av publikum i rommet. Når det gjelder fantasi fikk vi besøk fra en britisk arkitekt som kommenterte 'Its like going into the tardis in Doctor Who' . Han snakket om en magisk telefonkiosk i en kjent TV serie som, når man går inn i den, viser seg til å åpne opp til en hel verden.

At det er et intimt rom med god kontakt med publikum har også kommet fram både fra publikum og fortellernes tilbakemeldinger. Lyden viser seg å fungere bra bortsett fra noe etterisolering som skal gjøres. Lyset også selv om det er mye mer kunnskap og etterforskning som skal gjøres på dette feltet, og dette ligger i fremtidsplanene våre.

Når vi skal konkludere på hvordan rommet fungere hadde det ideelt sett har vært rom for flere publikum, og jeg vil si at dette ikke ville ta bort fra den intime stemningen med dobbelt antall publikum. Men dette har vært tydelig fra starten og umulig å forandre på. Likeså plasseringen i byen er ikke så sentralt men dette har ingenting med design å gjøre.

For å konkludere på hva det kan gjøre med fortellernes holdninger og standard, er det klar potensial for en mye mer bevisst og levende forhold til scenen. Alle fortellerne uttrykker begeistring for å ha en skreddersydd arena men hvordan kan vi påvirke miljøet til å prioritere og arbeide mot dette i sitt arbeid?

I was struck by the way space flowed around the actors like a fluid. This feeling of space was strongest when the stage was uncluttered..... Something seemed to flow between (the actors)....In my view its only when the actors movements are related to the space he's in and to the other actors that the audience feel 'at one' with the play.

Keith Johnstone 'Impro' (ref. 4)

FORTELLERROMMET

For Norsk Kulturråd 2012

Dette sitatet av Johnstone relaterer til skuespillere men kunne like godt ha referert til fortellere. Fortellerfestivalen har valgt Black Box formatet på Dramatikkens hus, og de andre scener der fortelling finnes sted nå er Riksscenen og Det Andre Teater som har mindre og enklere utgave av det samme. Disse er teaterrom og sånn sett drar fortelling mer i den retning enn FortellerRommet gjør vil jeg påstå. En av mine studenter fra 'Fortellerkunst' som var ikke en av respondentene i sammenlikningsprosjektet men tok studiet på Høyskolen i Oslo i fjor skrev følgende:

'Fortellerscenens lokaler (Riksscenen) er på mange måter innbydende, men jeg opplever dessverre at lokalene mangler sjel, historie og personifisering.... Men idealistisk sett skulle jeg ønske at Fortellerscenen var mer synelig som en arena, da jeg nå opplever den som litt anonym og bortgjemt. Black-boxen som benyttes fungerer for så vidt greit..... Jeg føler at det skapes en unødvendig distanse ved at publikum sitter som de sitter, og etter å ha lekt seg med dette elementet på Høyskolen har jeg sett flere løsninger som har fungert godt, og hvor denne distansen nærmest har opphørt.'

Vanja Starheim. Kommentarer på en fortellerforestilling på Riksscenen

Dette er en del av en respons til en fortellerforestilling der hun ikke hadde vært utfordret til diskusjon om bruk av teaterrom. Har faget har kommet så langt at man åpner for interessen på hvor vi opptrer? Det er en påfallende mangel på litteratur og jeg vil påstå at dette viser til en manglende bevissthet som krenker vår kreativitet og mulighetene for utvikling av vår kunst.

FRAMTID

Fortellerhuset har startet opp et månedlig arrangement der det skal vektlegges utforskning innen fortellerkunst, og den første ble holdt i april 2012 . Ti høsten skal vi holde bl.a.. en forestilling der vi viser materiale vi har prøvd sammen med Lysdesigner Marianne Wedseth på en todagers kurs i mars. Hun åpnet øynene våre på den utrolige virkning av lyset på en fortellerforestilling (vedlegg 4). Dette ønsker vi å dele med Oslo fortellerne.

Vi har forandret vår avtale med Bjerke Nærmiljøsentere slik at vi kan bruke rommet hyppigere og ønsker andre fortellere velkommen til å øve og vise stoffet sitt der.

Ellers kan prosjektet være med på å legge et grunnlag for videre diskusjoner omkring fortellernes ønske om en nasjonal scene for fortellerkunst.

Det kan føye seg inn i utredningen og forskningen omkring fortellerens behov og interesser, som ble gjort i 2008 ved Universitetet i Oslo.(ref 5) Denne rapporten om FortellerRommet eller eventuelt en forkortet versjon skal kunne gjøres til nytte for resten av fortellermiljøet i Norge og andre som interesserer seg for utviklingen av kunstformen. Det skal bli tilgjengelig på hjemmesiden til Norsk Fortellerforum, Fortellerfestivalen og på den nordiske e-postgruppen Ratatosk. Det har blitt vist interesse fra bladet 'Drama' og fra 'The Scottish Storytelling Centre' til å publisere en artikkel basert på

FORTELLERROMMET

For Norsk Kulturråd 2012

denne rapporten, og vi ønsker at materiale skal spres ved disse og andre anledninger. Både bygging av rommet og sammenligningsprosjektet har åpnet muligheter for fortellerne i Oslo – som en av deltagerne skriver:

'Det finnes ingen andre arenaer hvor nærheten til publikum, god akustikken og mulighet til god belysning er tilstede på samme måte. En unik arena!'

Per Jostein Aarsand

Referenser

Ref 1:

Michael Issacharoff, Space and Reference in Drama

Source: Poetics Today, Vol. 2, No. 3, Drama, Theater, Performance: A Semiotic Perspective(Spring, 1981), pp. 211-224 Published by: Duke University Press

Ref. 2

Peter Brook, The empty space.

Publisher: McGibbon and Kee (1968)

Ref. 3

David Wiles, Tragedy in Athens: performance space and theatrical meaning

Publisher: Cambridge University Press (1999)

Ref 4

FORTELLERROMMET

For Norsk Kulturråd 2012

Keith Johnstone Impro: Improvisation and the Theatre

Publisher: Routledge (1987)

Ref 5

Muntlig fortelling i Norge

En kartlegging av behovene til de som i dag arbeider med muntlig fortelling Av Hege Elisabeth Johnsen, Trine Lejon, Ellen Skog & Ida Hellerud Øistad

Humanistisk Prosjektsemester, Universitetet i Oslo

Våren 2008

Vedlegg 1: Tegning av rommet

Vedlegg 2: Data samlet FortellerRom prosjekt – skjema og respons fra publikum

Vedlegg 3: Data samlet FortellerRom prosjekt – Respons fra fortellerne

Vedlegg 4 : Kurs i lysdesign med Marianne Wedseth